

השש ריבית בפיגור בתשלום מסי עירייה¹

פנו אל"י ממחלקת הגבייה של עיריית עפולה. על פי חוק, אם אדם אינו משלם את הארנונה עד מועד התשלום שנקוב במכתב, מחייבים אותו בריבית. מדי פעם קורה כי אחד מבני משפחה חרדית שאיחרה בתשלום בא לשלם במחלקת הגבייה, וכאשר הוא רואה כי מחייבים אותו בריבית, הוא אינו מוכן לשלם. כאשר התברר לנו כי בעיריות ובמועצות אחרות אין היתר עסקה, כתבתי היתר עסקה מיוחד עבור העירייה. אולם לאחר זמן ניקר בלבי חשש שמא אין צורך כלל בהיתר עסקה, כי אין כאן ריבית אסורה. שאלתי את חברי, רבנים החברים בפורום אינטרנטי. מתשובות של כמה מתלמידי החכמים שבפורום כתבתי נקודות שעולה על פיהן כי אכן אין כאן ריבית, ואין כל איסור לשלם את קנס הפיגור בתשלום גם ללא היתר עסקה.

1. אין כאן הלוואה. ארנונה היא מס, ובמס אין איסור ריבית כי אין רקע אמתי של חיוב, ועל כן רשאים השלטונות לקבוע מס נמוך ומס גבוה בהתאם למועד התשלום, וכל שכן תשלום על מים וביוב שאינו הלוואה, אלא נובע מצריכה שוטפת.

2. אין כאן אגר נטר, אלא קנס כאמצעי לכפות תשלום בזמן.

3. אין כאן הערמה, שכן העירייה אינה רשאית על פי חוק לתת הלוואות.

3. עונש: גובה הריבית נקבע ללא כל קשר למקובל במשק, והוא גבוה מאוד ועונש באופן מובהק. ממילא אין כאן חוב שגדל עם הזמן, אלא עונש שגדל עם העיכוב בתשלום כקנס וכהרתעה.

4. פיצוי: כאשר האזרחים אינם משלמים לעירייה, העירייה מתקשה לשלם, והיא צוברת הפסדים (ואינה מקבלת הנחות) כאשר היא מאחרת בתשלום לספקים ולנותני שירותים.

לכן הקנס הוא או חיוב בתשלומי הנזק או פיצוי מחמת הנזק, ואין כאן כלל איסור ריבית.

5. דינא דמלכותא: בבית יוסף (יו"ד סי' קסה) כתב: 'אם גזר המלך שכל מלוה לחברו שיהא פרעונו מהמטבע השני, יש אומרים דדינא דמלכותא דינא, ומותר בלא חשש איסור'.

6. הריבית אינה מרצון הבעלים. כך כתב בבית יוסף (שם) בשם הרמב"ן:

---

1. הערת עורך: ראה אמונת עתיך 109, עמ' 39-40, בתשובת הרב שלמה אישון (תשו' 26) באותו עניין, ושם מסיק ג"כ שבעיקרון אין צורך ב'היתר עסקה' על פיגור תשלומי מסים, ועם זאת לרווחא דמילתא צריכה העירייה לחתום על 'היתר עסקה' בגלל עסקאות אחרות שהיא מבצעת.

אין כאן משום רבית, שהתוספת הזו שלא ברצון בעלים הוא נפרע [היינו הלווה, האזרח שלא שילם בזמן, לא מרצונו הוא משלם את הקנס – הרבית] ואלמלא דינה של מלכות אינו בכלל רבית אלא בכלל גזל.

7. אין מלווה: אפילו בחברה בע"מ יש פוסקים שמקלים ומתירים ריבית משום שאין בעלים ישירים. ושם אין זה פשוט, משום שיש בעלים ובעלי מניות. אולם בעירייה, שאין לה בעלים שמרוויחים מהריבית, אלא רק נבחרים ובעלי תפקידים שאינם מרוויחים מהריבית וגם אינם נשארם בתפקיד לזמן רב, יש הרבה יותר מקום לומר שאין בכך איסור ריבית.

8. תשלום לצורך העתיד: הרב קרליץ (חוט השני פרק יד סעיף ג) כתב:

חברת חשמל, גז, טלפון שתובעים ריבית משום פיגור בתשלום... פירעון חוב לפי ימים של פיגור בתשלום, או הצמדה, יש בזה משום איסור ריבית... ואמנם אם לא ישלם הריבית ינתקו לו את זרם החשמל, מותר לשלם ולהודיע להם שאינו משלם בתורת ריבית, אלא משום שאם לא ישלם, הם ינתקו לו חשמל. וכיוון שמשלם מפני צורך העתיד, אין זה ריבית.

נדמה כי הוא הדין בנדון דידן, העירייה לא תיתן שירותים שונים לאותו אדם. כגון: המוכר דירה צריך להביא אישור מהעירייה כי אין לו חובות על הנכס. אם יישאר חוב משום שלא שילם את הארנונה, הוא לא יוכל למכור את דירתו, והוא יצטרך לשלם קנס גבוה מאוד. ועל כן משום צורך העתיד הוא משלם עתה, ואין זה ריבית.

9. קנס לעירייה – תרתי לטיבותא – אין איסור: כתב מרן הגרש"ז אורבאך זצ"ל:

כל אגר נטר אסור... אם כבר נזקף עליו חוב וקצץ שכר עבור המתנת מעות – הרי זה איסור תורה. אך כל זה דווקא כאשר החוב הוא לאיש או אנשים מסוימים, ולא לאוצר מדינה או עיריה וכדומה, כי אז האיסור הוא רק מדרבנן... ולענין קנס פיגורים, כיוון שזה דרך קנס, והתשלום הוא לציבור ולא לאנשים מסוימים – הרי זה מותר.

על כן נראה הלכה למעשה כי אין כל צורך ב'היתר עיסקא', ואף לא נכון לעשות כן, כי סוף סוף ההיתר הינו עקיפה והערמה, והסברות דלעיל הן מעיקר הדין. אלא שנראה כי מכיון שלא כולי עלמא ידעי דינא, וכשרואים חוב מחמת ריבית, חוששים להיות שותפים בעברה ובגזל או חושבים שהעירייה אינה נוהגת כשורה, לכן נראה כי נכון לשנות את הנוסח, ולרשום את המילה 'קנס' במקום המילה 'ריבית'.

